

UUDENMAAN ELY-KESKUKSEN YMPÄRISTÖ JA LUONNONVARAT -VASTUUALUEEN VUODEN 2025 VALVONTASUUNNITELMAN TIIVISTELMÄ

Uudenmaan ELY-keskuksen Ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen vuoden 2025 valvontasuunnitelmassa on käytetty valtakunnallista ELY-keskusten yhteistä valvontasuunnitelmapohjaa. Valvontasuunnitelma kattaa ympäristönsuojelulain, jätelain, vesilain, kemikaalilain ja maa-aineislain sekä merenkulun ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan.

Alueen erityispiirteet

Uudellamaalla asuu lähes 1,8 miljoonaa ihmistä, joka on yli 30 % Suomen väestöstä, vaikka alueen pinta-ala on vain noin 3 % koko Suomen pinta-alasta. Uudenmaan väkimäärä on kasvanut jo vuosikymmenten ajan ja kasvu jatkuu edelleen. Uudenmaan väkiluvun ennakoitaan olevan lähes 2,2 miljoonaa vuonna 2045. Maakunnan väestö sekä väestön kasvu on keskittynyt vahvasti pääkaupunkiseudulle. Pääkaupunkiseudulla asuukin tällä hetkellä 1,3 miljoonaa henkilöä, 71 % koko Uudenmaan maakunnan väestöstä.

Väestön suuri määrä ja väestömäärän kasvu näkyvät asumisen tiivistymisenä ja tarpeena saada käyttöön uusia asuinalueita. Väestömäärän kasvun lisäksi tyypillisiä piirteitä alueelle ovat ympäristölupapalvelollisten laitosten suuri määrä, vilkas liikenne sekä kulutuksen ja jätemäärien kasvu.

Suomen yrityksistä noin kolmannes toimii Uudenmaan alueella. Alueella on ELY-keskuksen ympäristönsuojelulain mukaisessa valvonnassa runsaasti perinteisen teollisuuden lisäksi jätteiden käsittelyyn liittyvää teollisuutta ja näiden lisäksi Helsinki-Vantaan lentokenttä, satamia, eläinsuojia, varastoja sekä suuri määrä jätteenkuljettajia.

Asutuksen ja erilaisten toimintojen keskittyminen Uudellemaalle näkyy ELY-keskuksessa myös mm. pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuskohteiden lukumäärissä sekä rantojen käyttöön liittyvien toimenpiteiden, kuten ruoppausten, vesialuetäyttöjen ja laiturirakenteiden lukumäärissä.

Voimakas kasvu luo erityisiä haasteita myös ekologisen kestävyys turvaamiseen sekä ilmastonmuutoksen hillintään ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Uudenmaan tavoitteena on olla hiilineutraali maakunta vuoteen 2030 mennessä. Suurimpia ympäristöhaasteita Uudellamaalla ovat sisävesien ja rannikkoalueiden rehevöityminen, maaperän ja pohjavesien pilaantuminen sekä melu- ja ilmanlaatuhaitat.

Vihreä siirtymä vaikuttaa vahvasti Uudenmaan alueella. Suomen kestävä kasvun ohjelman lisäksi alueen kunnilla ja yrityksillä on erilaisia tavoitteita kohti hiilineutraaliutta. Tämä näkyy mm. teollisuuden sähköistämisenä, erilaisina lämpöpumppuhankkeina, lämpövarastoina ja hukkalämmön hyödyntämishankkeina. Etenkin aurinkovoima- ja vetyhankkeet ovat lisääntyneet.

28.3.2025

Myös kiertotaloushankkeita on vireillä useampia ja niissä on korostunut erityisesti rakennus- ja muovijätteen kierrätys- ja uudelleenkäyttö erilaisin uusin tekniikoin ja linjastoin. Uudellamaalla on virkeää teollisuutta ja yritystoimintaa sekä osaavaa työvoimaa. ELY-keskuksille palkattavin määräaikaisten lisäresurssein mahdollistetaan vihreää siirtymää edistävien etusijahankkeiden sujuva käsittely.

Pintavesien ekologinen tila on luokiteltu viimeksi vuonna 2019. Ekologinen tila valtaosalla Uudenmaan vesiä luokiteltiin tällöin tyydyttäväksi tai välttäväksi. Vesien tilaa huonontaa niiden suuri käyttöpaine, maa- ja metsätalouden hajakuormitus sekä monilla alueilla taajamien, haja-asutuksen ja teollisuuden jätevesikuormitus. Yhdyskuntien jätevedenpuhdistamoilta tulee vesistöihin pistemäistä kuormitusta etenkin moniin jokivesistöihin sekä pääkaupunkiseudun rannikkoalueelle. Rannikkovedet ovat erityisen herkkiä pilaantumiselle, sillä saaristot ovat suojaisia ja niissä veden vaihtuminen on heikkoa. Jätevesipäästöjen ja jokien mereen kuljettaman kuormituksen ohella rannikkovesien tilaa heikentävät ruoppaukset ja läjitykset merenpohjaan. Meriliikenteen onnettomuuksista mahdollisesti seuraavat kemikaalipäästöt ja etenkin öljypäästöt ovat uhka Itä-meren eliöstölle sekä meren virkistys- ja hyötykäytölle.

Uudenmaan alueen pohjavesialueiden määrällinen ja kemiallinen tila on arvioitu vuonna 2022. Arvioinnin perusteella kaikkien 325 luokitellun pohjavesialueen määrällinen tila on hyvä. Ihmistoiminnan vaikutuksesta pohjaveden laatu on vaarantunut 60 pohjavesialueella, jotka on luokiteltu kemiallisen tilan perusteella riskialueeksi. Näistä riskialueista 24 on sellaisia, joiden kemiallinen tila on huono. Vesienhoidon toimenpidesuunnitelman mukaisesti riskipohjavesialueilla sijaitsevien Maaperän tilan tietojärjestelmässä olevien kohteiden valvontaa tehdään kohdennetusti.

Ilmanlaatu on Uudellamaalla pääosin hyvä tai tyydyttävä, mutta korkeat hiukkaspitoisuudet ovat paikoin syynä huonoon ilmanlaatuun. Hiukkaspäästöjä aiheuttavat liikenne, puun pienpoltto, teollisuus ja energiantuotanto. Pitkällä aikavälillä hiukkaspäästöt ovat olleet laskusuunnassa, sillä teollisuuden ja energiantuotannon hiukkaspäästöt ovat vähentyneet. Tieliikenteestä peräisin olevien hiukkasten ja typen oksidien pitoisuudet ovat ajoittain korkeita. Suurimmat pitoisuudet keskittyvät taajamiin ja vilkkaiden katujen ja teiden ympäristöön. Typen oksidien päästöt kokonaisuudessaan ovat kuitenkin laskeneet, koska liikenteen päästöt ovat vähentyneet. Typen oksidien merkittävimmät päästölähteet liikenteen lisäksi ovat energiantuotanto ja öljynjalostus.

Uudellamaalla on tarvittu rakentamisen tarpeisiin runsaasti kiviaineksia, 2020-luvulla keskimäärin 5 milj. m³ vuodessa. Uudellamaalla tapahtuneen laaja-alaisen soranoton vuoksi soraa ei juurikaan ole enää saatavilla, minkä johdosta soran kuljetusmatkat ovat viime vuosina kasvaneet. Uudellamaalla käytetään valtaosin kalliokiviaineksia. Kiviainesten ottotoiminta muuttaa pysyvästi maisemaa ja aiheuttaa lähiasukkaille toiminnan aikaisia pöly- ja meluhaittoja sekä lisääntyvää raskasta liikennettä.

28.3.2025

Liikenne aiheuttaa yli 90 % ympäristömelualtistumisesta Uudellamaalla. Altistumista tapahtuu sisääntuloteiden, pääkatujen, vilkkaimpien rataosuuksien, satamien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman ympäristössä.

Ympäristövalvonnan tavoitteet

Ympäristövalvonnan avulla seurataan toimintojen lainmukaisuutta, pyritään vähentämään päästöjä ympäristöön ja ehkäisemään toiminnoista tai hankkeista aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia. Valvonnalla varmistetaan, että laitokset toimivat ja vesitaloushankkeet toteutetaan niitä koskevien lakien, asetusten, lupien, ilmoitusten ja muiden päätösten mukaisesti.

Valvonnassa keskitytään ympäristövaikutuksiltaan merkittävimpiin tehtäviin. Valvontaa tehdään suunnitellusti ja riskiperusteisesti. Suunnitelmallisesti järjestetyllä ja tehokkaalla valvonnalla voidaan vähentää pintavesiin, pohjavesiin, ilmaan ja maaperään kohdistuvia päästöjä, edistää meluntorjuntaa sekä rajoittaa haitallisten aineiden käytöstä aiheutuvia päästöjä ympäristöön. Oikea-aikaisella neuvonnalla ja ohjauksella välitetään tietoa lainsäädännön vaatimuksista, ympäristön pilaantumisherkkyydestä, toiminnan ympäristövaikutuksista, parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta (BAT) sekä ympäristön kannalta parhaasta käytännöstä (BEP).

Valvontatyössä korostetaan asiantuntemusta, avoimuutta, tasa-arvoisuutta, puolueettomuutta ja hyvää asiakaspalvelua. Periaatteena on, että mahdolliset ongelmatilanteet pyritään estämään ennalta ja ensisijaisesti neuvottelemalla. Tarvittaessa asioihin ja tilanteisiin puututaan hallinnollisin toimin. Akuutteihin valvontatapauksiin, kuten laitosten häiriötilanteisiin ja niistä tehtäviin ilmoituksiin, lupaehtojen rikkomisiin, ympäristövahinkoihin ja yleisöilmoituksiin pyritään reagoimaan valvonta-asioden käsittelylle ympäristövalvonnan ohjeen liitteessä 2 asetettujen tavoitteellisten määräaikojen puitteissa. Asioiden käsittelyssä ja priorisoinnissa huomioidaan tilanteesta aiheutuvat ympäristövaikutukset ja -riskit.

Päätehtävät ja tehtävien asettaminen tärkeysjärjestykseen

Ympäristövalvonnan suunnittelutyössä valvonnan tehtävistä on nostettu esiin keskeiset päätehtävät kunkin valvonnan osa-alueen osalta. Tehtävien asettaminen tärkeysjärjestykseen selkeyttää valvontaa ja auttaa luomaan kokonaiskuvaa valvonnan tilanteesta. Valvonnan päätehtävät Uudenmaan ELY-keskuksessa ovat:

Valvonnan suunnittelu ja seuranta sekä valvontakäytäntöjen kehittäminen

- Valvontaohjelman, valvontasuunnitelman ja vuosikertomuksen laatiminen
- YM:n ohjeen YM/10/401/2017 mukaisesti valvontaluokkien riskiperusteinen määrittäminen ja valvonnan suunnittelu ko. valvontaluokkiin perustuen
- Toiminnan ja valvontakäytäntöjen jatkuva kehittäminen, etenkin tarkastuskäytäntöjen osalta

28.3.2025

Ympäristölupavalvonta

- Määräaikaistarkastukset
- Kirjallisten vuosiraporttien ja YLVA-raportoinnin tarkastaminen huomioden erityisesti E-PRTR- ja direktiivilaitoksia koskeva määräaika
- Ympäristön kannalta merkittävien häiriöilmoitusten ja luparikkomusten käsittely
- Yleisöilmoitusten käsittely
- Lupamääräyksiä koskevien tulkintakysymysten ja muiden toiminnanharjoittajan kannanotto- ja pyyntöjen käsittely
- Lupamääräyksissä edellytettyjen selvitysten ja muiden raporttien käsittely
- Neuvonta ja ohjaus erityisesti lupatarpeen harkinnassa ja lainsäädäntömuutoksissa
- Vihreän siirtymän hankkeiden tunnistaminen ja yhteistyön lisääminen
- BAT-päätelmien julkaisemiseen liittyvä ympäristöluvan tarkistamistarpeen arviointi
- Luvan muuttamistarpeen arvioinnit
- Osallistuminen ennakkoneuvotteluihin ja AVI-ELY-yhteistyöhön valvonnan kannalta olennaisissa asioissa
- Lausuntojen antaminen lupa- ja valitusasioista sekä pohjavedensuojelun ja vedenoton kannalta merkittävistä lupa-asioista sekä muiden asiointijalautusuntojen antaminen; lausuntoja korvataan osittain kommentoinneilla

Jätelain valvonta

- Jätteen käsittelyn valvonta vakuuksien riittävyyden kannalta
- Jätteenkuljettajien ja -välittäjien jätehuoltorekisterihakemusten käsittely ja toimintojen valvonta
- Kansainvälisiin jätesiirotiin liittyvä valvonta (Jätelaki 124 §)

PIMA-valvonta

- Ilmoitusten käsittely
- Ympäristön kannalta merkittävien tai suunnitellusta poikkeavien kunnostusten valvonta
- Neuvonta ja ohjaus (MATTI-päivitysten ja -kohderaporttien osalta ensisijaisesti projektityönä)
- Selvityspyyntöjen ja kehotusten antaminen (tehdään resurssien puitteissa)
- Loppuraporttien, tarkkailuraporttien ja riskinarviointien tarkastaminen (tehdään resurssien puitteissa)

MARA-asetuksen mukainen toiminta

- Neuvonta ja ohjaus
- MARA-asetuksen mukaisten eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa tehtävien ilmoitusten käsittely ja reaktiivinen valvonta

Melunhallinta

- Tilapäistä melua ja tärinää koskevien ilmoitusten käsittely
- YM:n osoittamat tehtävät liittyen komissiolle raportoitaviin YSL 151 §:n mukaisiin meluselvityksiin ja meluntorjunnan toimintasuunnitelmiin

28.3.2025

Laillisuusvalvonta

- Tehokas valvonnan keinojen käyttö havaittaviin luparikkomuksiin ja nopea reagointi valvonnassa esiin tuleviin puutteisiin
- Hallintopakkoasiat
- YSL 186 §:n mukaisten vireillepanojen käsittely
- Ympäristörikosten esitutkintaan liittyvien lausuntojen antaminen
- Puhevallan käyttö ympäristörikoksiin liittyvissä oikeuskäsittelyissä

Vesilain valvonta

- Lupatarpeen harkinta koskien sekä ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia hankkeita, että pyynnöstä lausuttavia hankkeita
- Neuvonta ja ohjaus
- Lausuntojen antaminen aluehallintovirastolle, esim. suurista pohjavesi-alueille sijoittuvista lämpökaivohankkeista, ja tarvittaessa valitusten tekeminen oikeusasteille ympäristövaikutuksiltaan merkittävistä hankkeista, vesistön säännöstelyn muutoksista ja satama- ja väyläruoppauksista
- Ympäristön vesienhoidon kannalta merkittävien hankkeiden laillisuusvalvonta (jälkivalvonta)

Valvonnan voimavarat

Ympäristönsuojelulain, jätelain, vesilain, kemikaalilain ja merenkulun ympäristönsuojelulain valvontatehtäviin käytettiin yhteensä noin 22 henkilötövuotta vuonna 2024. Lukuun sisältyvät mm. ympäristölupavalvonta, vesilain valvonta, pilaantuneiden maiden kunnostusten valvonta, pohjavesien valvonta, jätehuollon valvonta ja velvoitetarkkailuohjelmien pintavesien valvonta.

Vuoden 2024 alussa resurssitilanne oli hyvä. Muutokset määräaikaissa resursseissa ja pi-dempi poissaolo aiheuttivat vajetta valvontaan vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. MARA-tehtäviin saatiin vahvistusta ympäristöministeriön erillisrahoituksella syyskuusta 2024 alkaen.

Uudenmaan ELY-keskus on saanut määräaikaista lisävoimavaroja vihreän siirtymän hankkeille sekä RRF-rahoituksella että etusijahankkeita koskevalla erillisrahoituksella. Erillisrahoituksen avulla on turvattu erityisesti ympäristölupavalvonnan ja YVAn resursseja huomioiden myös Y-vastuualueen erillistehtävien rooli etusijahankkeiden käsittelyssä.

Uudenmaan ELY-keskukseen on rekrytoitu asiantuntijoita RRF-erillisrahoituksella ko. hankkeita koskevien YVA-menettelyiden ja ympäristölupavalvonnan tehtävien hoitamiseen. Vuonna 2025 RRF-erillisrahoituksella työskentelee 3 asiantuntijaa YVA-tehtävissä.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan perustuva valtion aluehallinnon uudistus muuttaa valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien virastorakenteen. Uudistuksen myötä ELY-keskukset lakkautetaan ja ELY-keskusten tehtävät siirtyvät 1.1.2026 alkaen valtakunnalliseen lupa- ja valvontavirastoon (LVV) sekä alueellisiin elinvoimakeskukseen (EVK). ELY-keskusten ympäristölainsäädännön mukaiset valvontatehtävät siirtyvät LVV:oon. LVV:oon siirtyvät myös esimerkiksi aluehallintovirastojen ympäristö- ja vesilupaviranomais-tehtävät.

28.3.2025

Viranomaisyhteistyö ja toiminnan kehittäminen

Viranomaisyhteistyön tavoitteena on valvonnan toimintatapojen kehittäminen ja yhtenäistäminen sekä tiedon vaihto. Viranomaisyhteistyötä jatketaan muiden ELY-keskusten, Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen sekä muiden yhteistyöviranomaisten kanssa.

AVI-ELY yhteistyötä toteutetaan Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella sovittujen toimintatapojen mukaisesti mm. ennakollisella yhteistyöllä ja yhteistarkastuksilla. Yhteistyön tavoitteena on siirtää valvonnassa saatuja tietoja lupaviranomaisen käyttöön ja vaikuttaa muun muassa siihen, että lupapäätökset ovat selkeitä ja lupamääräykset valvonnallisesti toimivia. Yhteistyön tuloksena on kehitetty uusia toimintamalleja virastojen yhteistyön vahvistamiseksi ja työtä on tarkoitus jatkaa edelleen.

Valvonnan toimintatapoja on kehitetty ja tehostettu jo vuosien ajan, ja 2022 Uudenmaan ELY-keskuksessa käynnistettiin määräaikaistarkastuksen sujuvoittamisprojekti. Projektin tarkoituksena on ollut suunnitella ja kehittää toimivia ja laadukkaita toimintamalleja, joiden avulla määräaikaistarkastusten tekoa on voitu sujuvoittaa ja laatua yhdenmukaistaa. Projektin yhteydessä on laadittu yhteisiä toimintaohjeita ja asiakirjamalleja tarkastusten sujuvoittamiseksi, mikä on helpottanut myös uusien valvojien perehdyttämistä.

Uudenmaan ELY-keskuksen Y-vastuualueella toimii yksiköiden yhteinen Valvontatiimi, jonka tarkoitus on lisätä yhteistyötä, vuorovaikutusta ja tiedon vaihtoa yli yksikkörajojen.

Valvonnan toteutumisen seuranta ja valvontasuunnitelman tarkastaminen

Vuoden 2025 valvontasuunnitelma käsiteltiin Uudenmaan ELY-keskuksen Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen johtoryhmässä 3.3.2025. Vuoden 2025 valvontaohjelma on käsitelty johtoryhmässä 20.1.2025. Valvontasuunnitelma pidetään ajantasaisena ja sisältöä tarkastetaan kerran vuodessa. Valvonnan toteutumista seurataan säännöllisesti ja toteutumisesta raportoidaan vuosittain.